

Významné osobnosti naší univerzity

Václav Hrubý

V polovině ledna letos uplynulo již 80 let od nenadálého a předčasného úmrtí († 15. ledna 1933) profesora pomocných věd historických Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Václava Hrubého. Ve věku pouhých 47 let tak univerzita ztratila prvního vlastního profesora pomocných věd historických (dosavadní výuku zajišťoval dojíždějící Václav Vojtišek z Prahy), vědce, jehož dílo bylo spjato se středověkou diplomatikou. Vědecká činnost Hrubého představovala přísliby pro budoucnost, ale také svými postupy vyvolávala kontroverze.

Rodák z Hradce Králové studoval v letech 1904–1909 historii (a v jejím rámci především pomocné vědy historické) na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze, kde patřili mezi jeho učitele Jaroslav Goll a Gustav Friedrich, a také na Ústavu pro rakouský dějepisyt při vídeňské univerzitě. Roku 1913 získal titul doktora filozofie na Filozofické fakultě UK v Praze po předložení disertace *Listina biskupů pražských z let 1258 až 1343*. Ta se stala v upravené a především rozšířené podobě podkladem jeho docentské habilitace, kterou získal na témže ústavu v roce 1920. Václav Hrubý po studiích nastoupil na podzim 1909 do Archivu Národního muzea, kde se stal od roku 1916 jeho správcem. V letech 1922–1925 působil jako tajemník a správce Československého státního ústavu vydavatelského. V roce 1925 byl jmenován mimořádným profesorem pomocných věd historických na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, řádnou profesuru dosáhl již v prosinci 1928.

Jeho vědecký zájem byl spjat s českou středověkou diplomatikou přemyslovského a lucemburského období. Nepochybně

v souvislosti s přípravou disertace se jeho zájem obrátil k formulářovým sbírkám a jejich autorství, jimž věnoval studie *Příspěvek ke kritice formulářové sbírky biskupa Tobiáše z Bechyně* (1915), *Zlomek formulářové sbírky Jindřicha Italského* (1917) nebo *Jindřich z Isernie a počátky městských knih pražských a desk zemských* (1923). Současně se také vyjadřoval ke sporu o padělcích RKZ příspěvky *Psal Hanka Rukopis Královédvorský?* nebo *Hanka padělatel* (1917), zejména pak práci *Václav Hanka a jeho Rukopis Královédvorský* (1919). Záhy se jeho pozornost rozšířila také na počátky diplomatiky, kdy pojednal o padělaných listinách břevnovského kláštera *Falsa břevnovská* (1920). K prvním fázím vývoje naší nejvýznamnější duchovní instituce se váže jeho studie *K listině biskupství pražského z roku 1086* (1922). Téma počátků diplomatiky ale neopustil. Na pozadí dalších úkolů a zájmů přemýšlel i nadále o problematice našich nejstarších listin, jejich dochování a s tím související spolehlivosti jejich textů. Jenže tyto jeho postřehy, mnohé neotřelé, elegantní, i když někdy kontroverzní, nedoznaly za jeho života knižní podoby. Vyšly až posmrtně v pojednání *Tři studie k české diplomatice* (1936), když k vydání je připravil a tak pro budoucnost zachránil Jindřich Šebánek, profesní autorův nástupce.

Hrubého zájem zasahoval stejně významně i do lucemburské doby. Počátečním událostem tohoto dějinného období je věnována dvojice studií *Inaugurační diplom krále Jana Lucemburského z roku 1310* (1910) a *Über das Privilegium König Johans vom 18. Juni 1311 für Mähren* (1911), které z diplomatického pohledu rozebírají dokumenty významné pro tehdy nově kodifikovaný vztah mezi panovníkem

a šlechtou. Prvních let doby vlády Karla IV. (1346–1355) se dotýká výtečně zpracovaná edice *Archivum Coronae regni Bohemiae II* (1928), jejíž další sešit zpracovaný Hrubým vyšel až posmrtně (1935). Nedokončené také zůstaly jeho plány na Regesta imperii Venceslai IV.

Hrubý také zasáhl do řešení obecnějších problémů našich nejstarších dějin. Tak je možné ocenit jeho studie *Původní hranice biskupství pražského a hranice říše české v 10. století* (1926), *K otázce vzniku města Pražského* (1929), drobnější příspěvky numismatické či heraldické nebo nedokončenou rozpravu o svatováclavské pečeti, včleněnou do závěru posmrtně vydaných *Tři studii*. Jeho postřehy byly vždy založeny na diplomatickém nebo obecně pomocněvědném rozboru problematiky. Václav Hrubý sestavil také naši vůbec první archivní příručku *Úvod do archivní teorie i praxe* (1930). Mimo popis vlastní archivní problematiky v ní významnou část představuje výklad o základech pomocných věd historických. V této části vycházel z vlastního pojetí a mnohdy jsou zde zachovány metodické principy, které již nestačil vtělit do samostatných studií. Jejich přisliby lze zachytit mezi řádky Hrubého recenzi, jež pravidelně překračovaly svůj rámec a formulovaly autorův postoj k problematice.

Jeho vědecké závěry v řadě případů vyvolávaly a dosud vyvolávají polemiku. Mnozí bývalí posluchači archivnictví nebo pomocných věd historických mají výklad o našich prvních listinách pevně spojený s Hrubého autonomním názorem na nejruznější nejstarší písemnosti, který je často zcela odlišný od mínění ostatních badatelů. Současníci Václavu Hrubému někdy vytýkali, že ve snaze stůj co stůj dojít k novým a neotřelým řešením se nechává příliš snadno unést kombinační lehkostí svých myšlenek a předkládá diskutabilní závěry. Na půdě tak nejisté a prameny střídě vy-

bavené, jako je bádání o našich prvních listinách, leckdy jeho názory nemohou být ničím jiným než teoriemi. Ty je velmi obtížné bez stínu pochybnosti prokázat, ale stejně tak v mnoha případech zcela vyvrátit. Rozhodně je nelze brát na lehkou váhu. Polemika nad nimi totiž jednoznačně přispívá k upřesnění a prohloubení vědeckého poznání počátků našich písemností.

Z. Sviták

**Prof. PhDr. et JUDr.
Eugen DOSTÁL
(23. 12. 1889 Příbor –
– 27. 1. 1943 Brno)**

Eugen Dostál vystudoval práva a dějiny umění ve Vídni, kde se mu na univerzitě dostalo bezesporu moderního uměleckohistorického školení pod vedením prof. Maxe Dvořáka. Vedle svého působení v pozici zemského konzervátora při Státním památkovém úřadě pro Moravu a Slezsko v Brně začíná tehdy ještě soukromý docent Eugen Dostál od roku 1921 přednášet dějiny umění na nově založené Masarykově univerzitě, prozatímně v prostorách Moravského muzea. V roce 1927 byl otevřen Seminář dějin umění a v jeho čele stanul po získání mimořádné profesury právě Eugen Dostál s úkolem vytvořit od základu organizační strukturu katedry a vybudovat potřebnou knihovnu. Ve funkci ředitele Semináře dějin umění setrvává do roku 1943, od roku 1931 s titulem řádného profesora dějin umění Masarykovy univerzity v Brně. Své působení na brněnské univerzitě poté ve třicátých letech završuje funkcí děkana a proděkana Filozofické fakulty (1937–1938 děkanem; 1938–1939 proděkanem).

S počátky univerzitní kariéry je spjata vydání jedné z prvních univerzitních